

הגיון המלחמה

ד"ת שבתון- פרשת דברים

ד"ר חזות גבריאל

משה רבנו ביקש לצאת למלחמה במואב אך הוא נבלם בשל הוראה מפורשת של הקב"ה וכפי שהתורה מעידה- "אל-תצַר אֶת-מוֹאֵב, וְאֶל-תִּתְגֹר בָּם, מִלְחָמָה". האם משה רבנו החליט על דעת עצמו לצאת למלחמות ישראל! אם כן, מדוע הוא נבלם במקרה של מואב? על שאלה זו משיב הבבלי כדלקמן : משה נשא ק"ו בעצמו ממדיין - "ומה מדינים שלא באו אלא לעזור את מואב, אמרה התורה צרור את המדינים והכיתם אותם, מואבים עצמן לא כל שכן!" (ב"ק, לח.).

משה רבנו תיכנן, לפחות במחשבתו, את היציאה למלחמה עקב שיקול של קל וחומר! אמנם היציאה למלחמה במדיינים הינה הוראה מפורשת של הקב"ה, ברם באשר למואבים הוא לא הצטווה. משה מסיק בשיקול הגיוני אוניברסלי כי חובה לצאת למלחמה גם במואבים על אף שלא צווה על כך באופן מפורש. והלא דבר הוא! אפילו גדול הנביאים שיש לו אופציה לבירור סוגיה כה מכרעת באמצעות פנייה ישירה אל הבורא, עושה שימוש בשכלו הישר כדי לצאת למלחמה ומוותר למעשה על הפניה!!! זו כשלעצמה עובדה המעידה על עוצמתו של השכל הישר, במיוחד כאשר הוא מנוסח כ'קל וחומר' תקף למהדרין. לתשומת לב מנהיגו המושפעים מסקרים, דעת קהל, תקשורת ומעצמות, אך זונחים את החובה המוסקת מן השכל הישר.

התורה בדוגמה זו, מעניקה לכוונתו של משה 'תוקף מדאורייתא' כמעמד כל ההיסקים ממידות הדרש. יותר מכך, 'קל וחומר' זה אינו מוסק מפסוקים כדוגמת רוב ההלכות הנלמדות בדרכי הדרש, אלא מן החיים עצמם. **צווי האל בצורה מפורשת לצאת למלחמה במדיינים כמוה כהוראה מפורשת לתקוף את המואבים.** זאת, בשל יחסי קולא-חומרא השרויים ביניהם. את המואבים יש צורך לתקוף יותר מאשר את המדיינים בשל מעשיהם החמורים יותר.

כיצד 'פורד' הקב"ה את הק"ו? "אמר לו הקב"ה, לא כשעלתה על דעתך עלתה על דעתי, שתי פרידות טובות יש לי להוציא מהן, רות המואביה ונעמה המואבית". כיצד יש להתייחס אל אמירת הבורא? האם הכוונה ל'הוציא' בעתיד את רות ונעמה ממואב, הינה פירכה לוגית של ה'קל וחומר'? אם כן, כיצד נדחה ה'קל וחומר' בהתבסס על הצהרתו זו של האל? אם זו אינה פירכה פורמלית של ה'קל וחומר' אלא צווי אלוקי, לשם מה יצר הדרשן את ה'קל וחומר'? מה עניינה של נבואה זו אצל ה'קל וחומר'? האם לפנינו היגיון אנושי/אוניברסאלי המתנגש עם ההיגיון האלוקי? ובכן מה הרבותא בכך? האם צריכים אנו דרשה זו כדי לדעת שכוחו של האל גובר על כוחו של הקל וחומר? פשיטא!

אני סבור כי דרשה זו נועדה לחזק שני יסודות דווקא בתחום מידות הדרש להלכה. מן העובדה ששיקולו ההגיוני של משה נדחה באמצעות הוראה אלוקית מפורשת אנו למדים דווקא על עוצמתו של ה'קל וחומר'. לתפיסת הדרשן, לולא הוראה מפורשת של האל משה היה מחויב לצאת למלחמה במואב משום שה'קל וחומר' אותו יצר הוא כלי ליצירת הלכות מחייבות שדין מדאורייתא (לא על פי הרמב"ם ב'שורש השני').

עוד אנו למדים, כי ה'קל וחומר' 'מדאורייתא' בתקופתו של משה נוצר מן **האירועים עצמם** ולא מן הפסוקים שיכתבו מאוחר יותר בתוך ספר התורה. זהו 'קל וחומר' מקראי במובן ההיסטורי של המילה. חירות זו שניתנה למשה להוציא את בני ישראל למלחמה במואב בשל נימוק הגיוני של 'קל וחומר' ניתנה לכל אחד ואחד מאיתנו, שהרי 'אדם דן קל-וחומר מעצמו'. אם לא תימצא פירכה ל'קל וחומר' הנסמך על פסוקי המקרא, מעמדו יהיה כשל כל המצוות מדאורייתא.

אין אנו יודעים דבר ואין לנו יכולת לדעת דבר על 'ההיגיון האלוקי'. ברם, בכל הקשור להיסקים מדרשיים הלכתיים, אין בידינו אלא היגיון אנושי ותו - לא. כאשר היגיון זה נוגד את רצון האל, הוא מבטלו בדרך של אמירה מפורשת, שאלמלא כן, היגיון זה מחייב אותנו הלכתית.

להערות: hazut@gmail.com